

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายมุ่งเน้นส่งเสริมและสร้างเสริมผู้ประกอบการธุรกิจรายย่อยหรือกลุ่มผู้ผลิตในระดับชุมชนให้มีการพัฒนาคุณภาพเพื่อนำไปสู่ตลาดในระดับที่สูงขึ้นและประกอบกับปี พ.ศ. 2547 รัฐบาลมีนโยบายที่จะให้ประเทศไทยเป็นครัวของโลก ทั้งสินค้าอุปโภค บริโภค ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป ที่ผลิตขึ้นในประเทศไทยจะต้องมีคุณภาพได้มาตรฐาน และมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย) กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข และนโยบายการสร้างรายได้ของรัฐบาลด้านส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการแปรรูปผลผลิตการเกษตรและพัฒนาคุณภาพ มาตรฐาน รูปแบบ และบรรจุภัณฑ์ของสินค้าเกษตรและเกษตรอุตสาหกรรม อาหารเป็นหนึ่งในปัจจัยพื้นฐาน (หรือปัจจัย 4) ที่จำเป็นที่สุดสำหรับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ การมีอาหารบริโภคอย่างพอเพียงต่อความต้องการของร่างกายของแต่ละคนจึงเป็นความจำเป็นพื้นฐานที่จะต้องดำเนินให้บรรลุผลสำเร็จ ดังนั้นกิจกรรมเกี่ยวกับการผลิตและการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารจึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นต่อเนื่อง (กวี วงศ์พุฒ, 2544)

กลุ่มอาชีพทุกกลุ่มเป็นการรวมตัวของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ได้ร่วมกันทำกิจกรรมด้านอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง ครอบครัวและชุมชน ซึ่งกลุ่มอาชีพที่เกิดขึ้นเหล่านี้มีมากมายหลายกลุ่ม ที่ก่อตั้งขึ้นด้วยตนเองและจากการได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มอาชีพส่วนใหญ่ที่ก่อตั้งขึ้นจะมีการผลิตผลิตภัณฑ์ที่คล้ายคลึงกัน เป็นเหตุให้เกิดการแข่งขันกันเองในกลุ่มอาชีพ รวมถึงการบริหารจัดการภายในกลุ่ม ทั้งด้านการจัดการองค์กร การผลิต การตลาดและการเงินต้องอาศัยบุคลากรของกลุ่มที่มีทักษะความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งกลุ่มอาชีพส่วนใหญ่จะประสบปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้กลุ่มอาชีพนี้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มช้ากว่ากลุ่มอาชีพอื่น

ดังที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสันทราย ตำบลสันปูเลย มีการรวมกลุ่มและมีการพัฒนาขึ้นมาในระดับหนึ่ง ปัจจุบันจนเกือบจะเป็นอาชีพหลักเลยทีเดียว มีการผลิตเชิงพาณิชย์ สินค้าและผลิตภัณฑ์แปรรูปเป็นสินค้าที่มีมาตรฐานการผลิตได้รับการรับรองจากองค์การอาหารและยา (อย.) มีตลาดนอกชุมชน เกิดแรงงาน มีรายได้เกิดขึ้น อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการใช้วัตถุดิบภายในชุมชน ในบางโอกาสผลิตภัณฑ์เหล่านี้ยังได้รับการคัดเลือกนำไปเป็นของขวัญมอบให้แก่ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2548 เมื่อครั้งมาตรวจราชการ ณ อำเภอดอยสะเก็ด ผู้บริหารส่วนราชการต่าง ๆ ทั้งในระดับอำเภอและระดับจังหวัดอยู่เป็นเนือง ๆ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาในเรื่องรูปแบบผลิตภัณฑ์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมอบสมุนไพรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นข้อมูลนำไปปรับใช้กับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์ขนมอบสมุนไพรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมอบสมุนไพรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนา หมายถึง การทำให้เจริญ การเปลี่ยนแปลงทีละเล็กทีละน้อยโดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นและเหมาะสมกว่าเดิม

รูปแบบการแปรรูป หมายถึง ลักษณะการผลิตสินค้า การแปรรูป และ/หรือการประกอบวัตถุดิบและชิ้นส่วนประกอบเข้าด้วยกันเพื่อทำให้เกิดสินค้าขึ้นมาในกระบวนการผลิตนั้นจะมีการใช้แรงงาน เครื่องจักรกล เครื่องมือ และพลังงานขั้นตอนในการผลิต ไม่ว่าจะเป็นการผลิตสินค้าชนิดใดก็ตาม

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลสันปูเลย หมายถึง กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่ผลิตขนมอบสมุนไพรตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

สมุนไพร หมายถึง ยาที่ได้มาจากพืช สัตว์ แร่ธาตุ จากธรรมชาติ ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพโครงสร้างภายใน สามารถนำมาใช้เป็นยารักษาโรคต่าง ๆ และบำรุงร่างกายได้

ขนมอบสมุนไพร หมายถึง การทำให้แห้งด้วยความร้อน ชนิดของขนมอบสมุนไพร ที่ทำการวิจัย คือ กุ้งก้ามกราม 7 ชนิด ได้แก่ กุ้งก้ามกราม กุ้งก้ามกรามแช่ดองเกลือ กุ้งก้ามกรามแช่ดองน้ำส้มสายชู กุ้งก้ามกรามแช่ดองน้ำมะนาว กุ้งก้ามกรามแช่ดองน้ำเลมอน กุ้งก้ามกรามแช่ดองน้ำส้มสายชูและน้ำมะนาว กุ้งก้ามกรามแช่ดองน้ำเลมอนและน้ำมะนาว

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ศึกษา คือ กลุ่มแปรรูปขนมอบสมุนไพรกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสันทราย หมู่ที่ 11 ตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เหตุผลในการเลือกพื้นที่นี้เพราะเป็นกลุ่มแยกตัวมาจากกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านยางพระราชจากกลุ่มแม่บ้านซึ่งไม่มีงานประจำทำ แล้วมารวมกลุ่มกันเพื่อแปรรูปขนมอบสมุนไพรเพื่อยังชีพมาเป็นผลผลิตเพื่อการค้า และตรงตามประเด็นผู้วิจัยมุ่งศึกษา อันได้แก่ การศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมอบสมุนไพรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

2. ขอบเขตของเนื้อหา

2.1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

2.1.1 สภาพทางกายภาพของหมู่บ้าน เช่น อาณาเขต ที่ตั้ง ประชากร ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

2.1.3 สภาพทางเศรษฐกิจของหมู่บ้าน เช่น ฐานะความเป็นอยู่ สภาพบ้านเรือน การบริโภค การใช้จ่าย

2.1.4 การรวมกลุ่ม

2.1.5 การปกครอง เช่น การเลือกผู้นำ การควบคุมดูแลความเรียบร้อยในหมู่บ้าน พลังมวลชนเพื่อแผ่นดินขจัดสิ้นยาเสพติด

2.1.6 ศาสนาและความเชื่อ เช่น การนับถือศาสนา ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม

2.2 รูปแบบผลิตภัณฑ์ขนมอบสมุนไพร

2.2.1 การผลิตเพื่อยังชีพ หรือการผลิตแบบดั้งเดิม

2.2.2 การผลิตเพื่อการค้า หรือเพื่อขาย

2.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมอบสมุนไพร ประเด็นที่ต้องการศึกษาการพัฒนาในด้านที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.3.1 การพัฒนากระบวนการในการผลิต

2.3.2 การพัฒนารูปแบบและบรรจุภัณฑ์

2.3.3 การพัฒนาด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์

2.3.4 การพัฒนาด้านคุณค่า ส่วนผสมของสมุนไพรที่ใช้ในการผลิต

2.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมอบสมุนไพร

2.4.1 ปัจจัยภายในชุมชน

- 1) สภาพการเรียนรู้
- 2) ความเป็นผู้นำ
- 3) สภาพพื้นที่ทำกิน

2.4.2 ปัจจัยภายนอกชุมชน

- 1) วิธีการส่งเสริมอาชีพในชุมชน
- 2) สภาพการคมนาคม การติดต่อสื่อสาร และสิ่งสาธารณูปโภคที่สะดวกขึ้น
- 3) กลุ่มผู้บริโภค กลุ่มร้านค้า
- 4) การตลาด
- 5) แนวทางการสนับสนุนผลิตภัณฑ์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงรูปแบบผลิตภัณฑ์ขนมอบสมุนไพรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรตำบลสันปูเลย

อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

2. ได้ทราบถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ขนมอบสมุนไพรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ตำบลสันปูเลย อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่